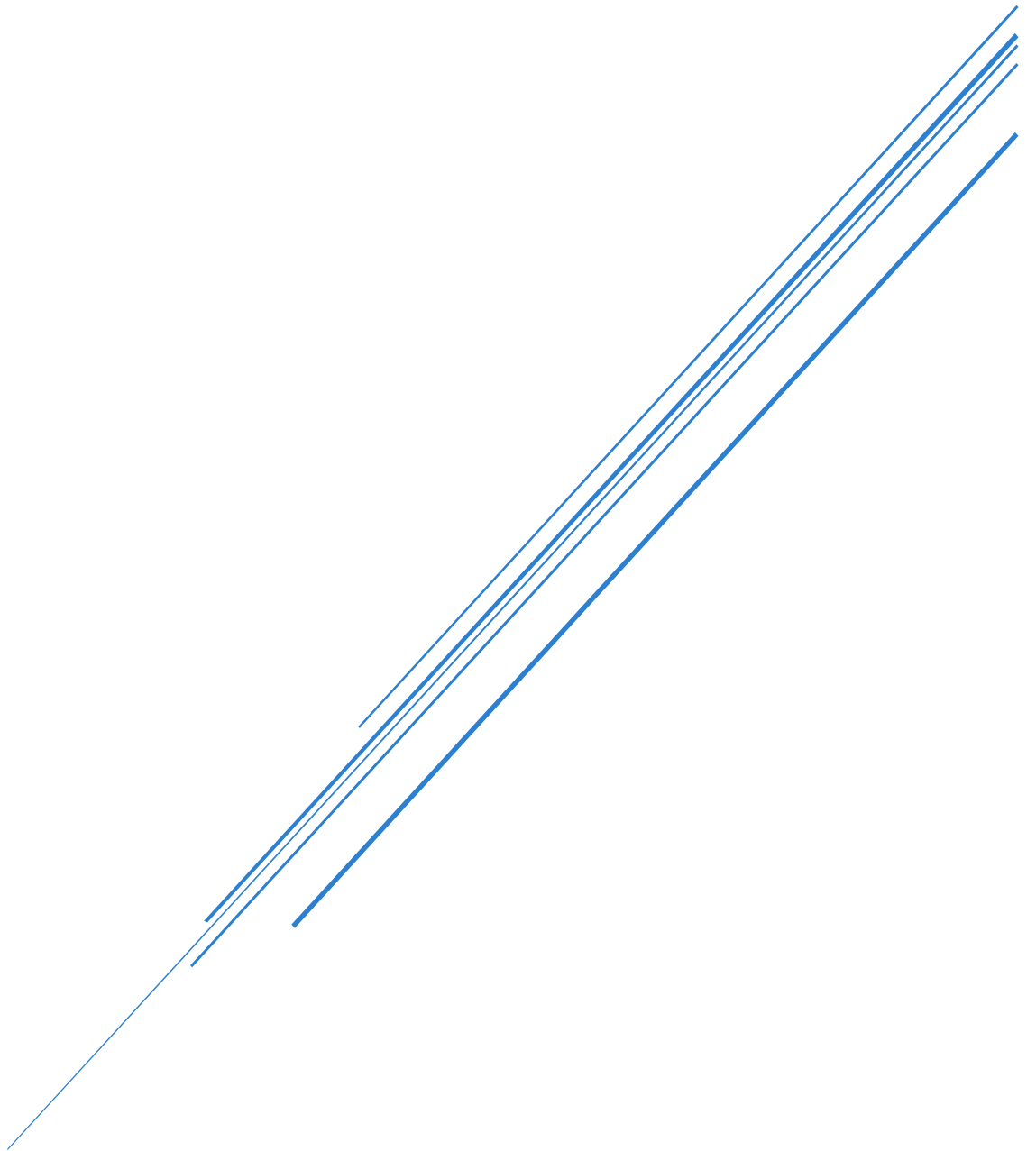


KÄRSÄMÄEN KUNNAN TEKOÄLYPOLITIikka

2024



kunnanhallitus 2.12.2024

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO.....	2
1.1 Tekoälyyn liittyviä käsitteitä.....	2
1.2 Yleiset periaattemme tekoälyn hyödyntämiselle	3
1.3 Tekoälyn huoneentaulu hallinnon henkilöstölle.....	3
1.3 Tekoälyn huoneentaulu opettajille ja oppilaille.....	4
2 VASTUULLISUUS JA EETTISYYS.....	4
3 SALLITUT KÄYTTÖKOHEET.....	5
4 VASTUULLISET ROOLIT.....	5
5 KÄYTETTÄVÄT TEKOÄLYTEKNOLOGIAT	6
6 RISKIENHALLINTA TEKOÄLYN HYÖDYNTÄMISESSÄ	6
7 VIESTINTÄ JA HENKILÖSTÖN KOULUTTAMINEN	7

1 JOHDANTO

Tämä politiikka määrittelee Kärsämäen kunnassa tekoälyä hyödyntävien sovellusten, järjestelmien ja palveluiden käyttöä koskevat periaatteet, vastuut ja tavoitteet. Tekoälypolitiikka toimii perustana kaikille tekoälyä koskeville ohjeille, joiden tehtävänä on edelleen tarkentaa tässä politiikassa annettuja linjauksia ja auttaa niiden soveltamisessa käytäntöön.

Politiikka koskee kaikkia kunnan työntekijöitä, mukaan lukien myös mahdolliset alihankkijat ja muut kolmannet osapuolet, joilla on pääsy tekoälyteknologioihin tai jotka ovat mukana käyttämässä tekoälytyökaluja tai alustoja kuntamme puolesta.

Tätä politiikkaa katselmoidaan säännöllisesti ja päivitetään tarvittaessa vastaamaan uusia riskejä sekä teknologia- ja sääntelymuutoksia. Työntekijöitä kannustetaan antamaan palautetta tästä politiikasta sekä ehdottamaan siihen muutoksia tai parannuksia.

Tämä politiikka sisältää periaatteita, jotka koskevat yleisesti tekoälyteknologioita, mutta suurin osa politiikan linjauksista koskee tässä vaiheessa vain generatiivisia tekoälyjärjestelmiä.

Kunnanhallitus on käsitellyt ja hyväksynyt tämän tekoälypolitiikan ja ohje tulee voimaan heti. Kunnanhallitus valtuuttaa johtoryhmän päivittämään tekoälypolitiikkaa tarpeellisin osin ajantasaisuuden varmistamiseksi. Tekoälypolitiikka tuodaan kunnanhallituksen käsittelyyn, kun ympäristössä, toiminnassa tai lainsäädännössä tapahtuu sellaisia olennaisia muutoksia, jotka edellyttävät tekoälypolitiikan laajaa päivittämistä.

1.1 Tekoälyyn liittyviä käsitteitä

Tekoälyllä (Artificial Intelligence, AI) tarkoitetaan koneen kykyä käyttää ihmisen älyyn liitettyjä taitoja, kuten päättelyä, oppimista, suunnittelua tai uuden luomista.

Koneoppiminen (Machine Learning, ML) on tekoälyn osa-alue, jonka tarkoituksena on saada ohjelmisto toimimaan paremmin pohjatiedon ja käyttäjän toiminnan perusteella. Koneoppimisessa ohjelmistolle ei ole välttämättä määritetty valmista toimintamenetelmää tilannetta varten, vaan kone oppii itsenäisesti päätyämään haluttuun lopputulokseen.

Generatiivinen tekoäly (Generative Artificial Intelligence, GenAI) on tekoälytyyppi, joka pystyy tuottamaan sisältöä, esim. tekstiä, kuvia, videota ja ääntä. Esimerkkejä tällaisista sovelluksista ovat esim. ChatGPT ja DALL·E.

Luonnollisen kielen prosessointi (Natural Language Processing, NLP), liittyy ihmisten puhumien kielten ja tietokoneiden väliseen vuorovaikutukseen. Esimerkkejä tätä hyödyntävistä sovelluksista ovat esim. Siri ja Alexa.

Kehotteen (Prompt) avulla kommunikoidaan tekoälymallille ja kerrotaan mitä sen halutaan tekevän.

1.2 Yleiset periaatteemme tekoälyn hyödyntämiselle

Noudatamme Kärsämäen kunnassa seuraavia yleisiä periaatteita, kun hyödynnämme tekoälyä työtehtävissä.

1. Tekoäly voi olla positiivinen, uudellinen ja osaamistamme laajentavana tukipalvelu, jonka avulla voimme parantaa entisestään kuntalaisille tarjoamiamme palveluita. Tekoäly toimii työssämme apuna, mutta se ei suorita työtehtäviä puolestamme.
2. Otamme aina huomioon läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden sekä ymmärrämme niiden tärkeyden tekoälyn käytössä.
3. Varmistamme, että käytössämme olevat tekoälyä hyödyntävät järjestelmät, sovellukset ja palvelut toimivat oikein, oikeudenmukaisesti ja niiden tuottama tieto on luotettavaa.
4. Noudatamme hyvän ja avoimen hallinnon periaatteita sekä muistamme virkavastuumme myös hyödyntäessämme tekoälyä päätöksenteon tukena.
5. Huolehdimme aina yksityisyydensuojasta, tietoturvasta ja tietosuojasta hyödyntäessämme työtehtävissä tekoälyä.
6. Tekoälyratkaisut ovat ihmisen valvonnassa ja ihminen on aina viime kädessä vastuussa.

1.3 Tekoälyn huoneentaulu hallinnon henkilöstölle

- Noudata aina kunnan yleisiä ohjeistuksia ja mahdollisia politiikkoja tekoälyn käyttöön liittyen.
- Jos käyttämäsi sovellus, ohjelma tai verkkopalvelu ilmoittaa hyödyntävänsä tekoälyä, ole yhteydessä Kärsämäen kunnan ICT-palveluihin (tietohallinto@karsamaki.fi).
- Älä käytä ilmaissovelluksiin rekisteröityessäsi työsähköpostia ja/tai työpuhelinnumeroa.
- Julkisiin tekoälysovelluksiin ei saa syöttää henkilötietoja tai luottamuksellisia tietoja eikä kunnan sisäisiä tietoja.
 - Syötä julkisiin tekoälypalveluihin vain sellaista tietoa, jonka voit jättää lounaspöytäsi tulostettuna kaikkien nähtäville.
 - Jos et ole varma voitko hyödyntää tekoälysovellusta juuri tässä tapauksessa, kysy ohjeita tekoälyvastaavilta.
- Voit käyttää tekoälyä työtehtäviesi tukena, mutta tietojen oikeellisuudesta vastaat aina itse.
 - Huomioi tekoälysovelluksia käyttäessäsi, että suurin osa niistä on kokeilu- tai kehitysvaiheessa.
 - Huomioi myös mahdolliset tekijänoikeuskysymykset.
 - Jos käytät tekoälyä, viesti sen käyttö avoimesti.
- Tekoälysovelluksiakin hyödynnettäessä on noudatettava hyvän, avoimen hallinnon periaatteita ja muistettava virkavastuu.
- Työnantaja tarjoaa perehdytystä sekä koulutusta tekoälyn käyttöön ja henkilöstön suositellaan osallistuvan näihin aktiivisesti.

1.3 Tekoälyn huoneentaulu opettajille ja varhaiskasvattajille

- Noudata aina kunnan yleisiä ohjeistuksia ja mahdollisia politiikkoja tekoälyn käyttöön liittyen.
- Älä käytä ilmaissovelluksiin rekisteröityessäsi työsähköpostia ja/tai työpuhelinnumeroa.
- Julkisiin tekoälysovelluksiin ei saa syöttää henkilötietoja tai luottamuksellisia tietoja eikä kunnan sisäisiä tietoja.
 - Jos et ole varma voitko hyödyntää tekoälysovellusta juuri tässä tapauksessa, kysy ohjeita tekoälyvastaavilta tai kunnan ICT-palveluista.
- Tekoälysovelluksia saa lähtökohtaisesti käyttää opetuksessa ja kirjoittamisen tukena.
 - Huomioi tekoälysovelluksia käyttäessäsi, että suurin osa niistä on kokeilu- tai kehitysvaiheessa.
 - Tekoälyä voidaan käyttää opetuksen tukena, mutta tietojen oikeellisuudesta vastaa aina opettaja itse.
 - Tekoäly ei korvaa opiskelijan omaa oppimista. ○ Sovelluksiin rekisteröityessä ja niitä käyttäessä tulee huomioida mahdolliset ikärajoitukset. ○ Huomioi myös mahdolliset tekijänoikeuskysymykset.
 - Jos käytät tekoälyä, viesti sen käyttö avoimesti.
- Oppilaiden kanssa on syytä käydä läpi tekoälyn käytön pelisääntöjä.
- Opettaja voi rajoittaa tekoälyn käyttöä oppimistilanteessa tai kieltää sen käytön.
- Työnantaja tarjoaa perehdytystä sekä koulutusta tekoälyn käyttöön ja henkilöstön suositellaan osallistuvan näihin aktiivisesti.

2 VASTUULLISUUS JA EETTISYYS

Generatiivisen tekoälyn tuottama sisältö on aina tarkistettava ja hyväksyttävä ihmisen toimesta ennen sen julkaisua valmiissa lopputuotoksissa.

Kun tekoälyä hyödynnetään sisällöntuotannossa, on siitä aina mainittava kirjallisissa dokumenteissa, kuvissa ja videoissa (esim. *”Tätä politiikkaa luotaessa on hyödynnetty XYZ tekoälypalvelua”* tai *”Tämä kuva on luotu XYZ tekoälypalvelun avulla”*).

Mikäli kyseessä on erityisen tärkeä tai kriittinen lopputuotos, on lisäksi mainittava tarkemmin myös sen oikeellisuuden tarkistuksen tehneestä tahosta (esim. *”Tämän henkilöstötiedotteen materiaali on luotu käyttäen XYZ tekoälyä ja sisällön oikeellisuuden tarkisti ennen julkaisua viranhaltija X Y.”*).

Mikäli kunnan käytössä olevassa ohjelmistotuotteessa käytetään merkittävä määrä tekoälyjärjestelmän tuottamaa lähdekoodia, on siitä oltava maininnat ohjelman lähdekoodin kommentteissa. Tämä vaatimus on huomioitava hankittaessa uusia ohjelmistoja tai ohjelmistoversioita kunnan käyttöön.

Generatiiviset tekoälyjärjestelmät saattavat tuottaa yleisiin käsityksiin perustuvia ja syrjiviä lopputuloksia tai luoda kokonaan omaa sisältöä, joka ei pidä paikkaansa (ns. tekoälymallin ”hallusinointi”). Tekoäly työssään hyödyntävien työntekijöiden on tämän takia analysoitava tekoälyn tuotoksia kriittisesti ja pyrittävä omalta osaltaan oikomaan näitä vinoumia.

Generatiivisten tekoälytyökalujen käyttö on oltava aina kunnan olemassa olevan tietosuojaja- ja tietoturvaohjeistuksen sekä tietoturvakäytäntöjen mukaista. Julkisiin tekoälysovelluksiin ei saa syöttää henkilötietoja tai luottamuksellisia tietoja eikä kunnan sisäiseen käyttöön tarkoitettuja tietoja.

Kunnan sisäisiä tietoja ei saa myöskään käyttää generatiivisten tekoälymallien koulutukseen tai parametrien hienosäätöön organisaation ulkopuolella. Tekoälyteknologioita, joissa tätä ei voi estää, ei saa käyttää kunnan työntekijöiden toimesta. Generatiivisiin tekoälytyökaluihin saa siis syöttää vain yleisesti saatavilla olevaa tietoa.

3 SALLITUT KÄYTTÖKOHTEET

Tekoälytyökaluja ja -alustoja saa käyttää vain organisaation hyväksymiin tarkoituksiin.

Sallittuja käyttötarkoituksia generatiiviselle tekoälylle kunnassamme ovat esim. *markkinointiin tai muihin toimintoihin liittyvä sisällön tuottaminen, opetuksen ja kirjoittamisen tukena käyttäminen.*

Generatiivisia tekoälytyökaluja ei saa käyttää esim. *rekrytointiprosessissa, suorassa kommunikoinnissa tai viestinnässä.*

Generatiivista tekoälyä hyödyntävien käyttäjien on aina noudatettava soveltuvia lakeja, määräyksiä ja eettisiä ohjeita, jotka koskevat immateriaalioikeuksia, yksityisyyttä, tietosuojaa ja muita asiaankuuluvia alueita. Käyttäjien on kunnioitettava ja suojeltava immateriaalioikeuksia sekä sisäisesti että ulkoisesti. Tekijänoikeudella suojatun materiaalin luvaton käyttö tai muiden immateriaalioikeuksien loukkaaminen on ehdottomasti kielletty.

Mikäli työntekijä on epävarma voiko tekoälyä hyödyntää tietyssä työtehtävässä, tulee hänen varmistaa asia tekoälyn käytöstä vastaavilta henkilöiltä.

4 VASTUULLISET ROOLIT

Kunnanhallitus on hyväksynyt tekoälypolitiikan ja käsittelee sitä uudelleen kun ympäristössä, toiminnassa tai lainsäädännössä tapahtuu sellaisia merkittäviä muutoksia, jotka edellyttävät tekoälypolitiikan laajaa päivittämistä. Muilta osin kunnanhallitus on valtuuttanut johtoryhmän päivittämään tekoälypolitiikkaa tarpeellisin osin ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Johtoryhmän vastuulla yhteisesti on tekoälypolitiikka ja sen uudistaminen sekä riskienhallinta.

Tekoälyvastaavana kunnassa käytettävien tekoälytyökalujen osalta toimii kunnansihteeri. Hänen vastuullaan on tekoälypolitiikan ylläpito ja tekoälyohjeistaminen henkilöstölle.

Tietoturvavastaavan vastuulla on tietoturvallisuuden ja tarkoituksenmukaisen teknisen valvonnan toteutuminen tekoälytyökalujen osalta sekä tekoälyteknologioiden tekninen arviointi ja riskikartoitukset.

Tietosuojaavastaavan vastuulla on seurata, että tekoälysovelluksia käyttöönotettaessa noudatetaan tietosuoja-asetusten vaatimuksia sekä toteutetaan tarvittavat arvioinnit tietosuojaan liittyen.

Kunnan asiantuntijoiden lisäksi voidaan tekoälyyn liittyen hankkia erityisosaamista yhteistyökumppaneilta erityisasiantuntemusta lainsäädännöllisiin sekä muihin tekoälyn ympärillä tapahtuviin uudenlaisiin tilanteisiin ja ilmiöihin. Tekoälystä vastaaville asiantuntijoille sekä käyttäjille tulee varata riittävä koulutus ja heidän asiantuntemustaan tulee ylläpitää jatkuvasti nopean teknologiatehityksen takia.

Kaikkien kunnan henkilöstöön kuuluvien vastuulla on tekoälypolitiikkaan liittyvien määräysten ja ohjeiden noudattaminen sekä tekoälyn tekemien virheiden ja ei-toivottujen tapahtumien tai ongelmien ilmoittaminen tekoälyvastaavalle tai kunnan ICT-palveluihin.

5 KÄYTETTÄVÄT TEKOÄLYTEKNOLOGIAT

Kunnan hankintaprosessien mukaisesti työntekijöiden käyttöön voidaan hankkia ja ottaa käyttöön tekoälyä hyödyntäviä järjestelmiä, sovelluksia ja palveluita.

Työntekijät voivat myös pyytää käyttöönsä muita tekoälyteknologioita johtoryhmän kautta. Johtoryhmä käsittelee nämä pyynnöt ja hyväksyy tai hylkää ne tehtyään riskien- ja vaikutustenarvioinnin. Edellä mainitut käytännöt koskevat myös mahdollisia ilmaisupalveluita, joita on saatavilla esim. SaaS-palveluina internetistä. Tekoälyvastaava voi kieltää aiemmin hyväksytyyn tekoälyteknologian käytön, mikäli sen ominaisuudet tai käyttöehdot muuttuvat olennaisesti.

Kärsämäen kunnassa me valitsemme tekoälyteknologiat huolellisesti, ottaen huomioon niiden turvallisuuden, kustannustehokkuuden, käytettävyyden sekä soveltuvuuden organisaatiomme tarpeisiin. Olemme avoimia eri teknologioille ja valitsemme parhaan työkalun kuhunkin tehtävään.

6 RISKIENHALLINTA TEKOÄLYN HYÖDYNTÄMISESSÄ

Tekoälyn hyödyntämisessä tulee toteuttaa vastaavaa riskienhallintaa, kuin muidenkin palveluiden osalta. Riskienhallinnassa voidaan hyödyntää kunnalla käytössä olevaa riskienhallintaprosessia. Tekoälypalveluiden käytön yhteydessä korkean tason riskejä voi kohdistua esim. julkisen vallan käyttöön, henkilötietoihin, salassa pidettäviin tietoihin, käytettävän palvelun tietoturvaan ja tietosuojaan, tekijänoikeuksiin sekä tiedon oikeellisuuteen.

Matalamman tason riskejä kohdistuu työtehtäviin, joissa käsitellään julkisia tietoja, viestitään ja tiedotetaan tai tuotetaan yleisesti julkista materiaalia.

Riskejä voidaan arvioida kevyesti myös alla olevan mallin avulla. Mitä suuremmat pisteet - sitä suurempi on riski palvelun käytössä.

Kieltäkö tai rajaako lainsäädäntö kyseisten tietojen käsittelyn palvelussa?	Ei	1	2	3	4	5	Kyllä
Sisältyykö käsiteltäviin tietoihin salassa pidettäviä tietoja tai henkilötietoja?	Ei	1	2	3	4	5	Kyllä
Tuleeko palvelun tuottamien tietojen olla ehdottomasti oikein?	Ei	1	2	3	4	5	Kyllä
Pystytäänkö palvelun tuottamien tietojen oikeellisuus tarkistamaan?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei
Sisältyykö käsiteltäviin tietoihin tekijänoikeudellista tietoa?	Ei	1	2	3	4	5	Kyllä
Onko palvelun käyttöön liittyviä riskejä arvioitu aiemmin?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei
Onko organisaatiossa selvillä palveluun liittyvät vastuukysymykset?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei
Täyttääkö palvelu organisaation tietoturvaperiaatteet?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei
Onko palvelun käyttö organisaation eettisten periaatteiden mukaista?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei
Onko henkilöstöllä riittävä osaaminen palvelun hyödyntämiseen?	Kyllä	1	2	3	4	5	Ei

(Lähdettä mukailten: *Vinkkejä tekoälypalveluiden hyödyntämiseen - VAHTI hyvät käytännöt tukimateriaali*)

Tekoälyä hyödynnettäessä jokaisen työntekijän on huolehdittava, että mahdolliset häiriötilanteet käytössä olevissa tekoälypalveluissa tai tekoälypalvelun käytön päättyminen eivät estä työtehtävien suorittamista.

7 VIESTINTÄ JA HENKILÖSTÖN KOULUTTAMINEN

Henkilöstölle tullaan tarjoamaan säännöllisesti koulutusta tekoälyn vastuullisesta ja turvallisesta käytöstä. Koulutuksissa käydään läpi tekoälyn hyödyntämiseen liittyviä eettisiä näkökohtia, mahdollisia riskejä, turvallisuuden parhaita käytäntöjä ja vaatimustenmukaisuutta. Henkilöstön suositellaan osallistuvan näihin koulutuksiin aktiivisesti.

Koulutusten lisäksi kunnassa järjestetään tiedotuskampanjoita ja viestintää tekoälyn käyttöön liittyen sekä tämän politiikan jalkauttamiseen.

Esihenkilöiden tulee huolehtia, että jokainen uusi työntekijä perehtyy tähän politiikkaan.